Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

Richtlijnen
Duurzaam Inkopen
AHK

Auteur: Mirjam Kloosterman
Datum: 15-06-2011
11-02-18 Richtlijnen Duurzaam Inkopen AHK .doc

Inhoudsopgave

1 INLEIDING 3

2 DUURZAAM INKOPEN 4

2.1 Standaard introductie duurzaamheid 4

2.2 Duurzaamheidsaspecten per productgroep 4

2.2.1 Advertenties: 4
2.2.2 Advies: 4
2.2.3 Afval: 5
2.2.4 Architecten: 5
2.2.5 Audio en Video: 5
2.2.6 Automatisering: 5
2.2.7 Beveiliging: 6
2.2.8 Bouwmaterialen: 6
2.2.9 Contributie, abonnementen en lectuur: 6
2.2.10 Cultuur: 6
2.2.11 Detachering: 7
2.2.12 Drukwerk en boekbinden: 7
2.2.13 Elektra: 7
2.2.14 Engineering, bouw(begeleiding): 7
2.2.15 Externe specialismen: 8
2.2.16 Fotografische diensten: 8
2.2.17 Gereedschappen: 8
2.2.18 Groenvoorziening: 8
2.2.19 Horeca / Catering: 9
2.2.20 ICT Hardware: 9
2.2.21 Installaties: 9
2.2.22 Kantoorartikelen: 10
2.2.23 Kopiëren en printen: 10
2.2.24 Kunst: 10
2.2.25 Meubilair: 10
2.2.26 Monumenten: 11
2.2.27 Nutsvoorzieningen: 11
2.2.28 Onroerend goed: 11
2.2.29 Opleidingen en cursussen: 12
2.2.30 Post: 12
2.2.31 Representatie en promotie: 13
2.2.32 Schilder: 13
2.2.33 Schoonmaak: 13
2.2.34 Sport / dans: 14
2.2.35 Telecommunicatie: 15
2.2.36 Uitzendkrachten: 15
2.2.37 Verhuizingen: 15
2.2.38 Vervoer: 15
2.2.39 Bouw: 16

1 Inleiding

De AHK heeft als overheid een voorbeeldfunctie ten opzichte van studenten en werknemers. De markt zal sneller omschakelen naar duurzame producten als (semi)overheden om duurzame producten en diensten vragen. De kwaliteit van milieuvriendelijke producten is de laatste jaren sterk verbeterd en inmiddels vaak gelijkwaardig aan de niet-duurzame producten. Voor bijna alle producten en diensten is tegenwoordig een milieuvriendelijkere en kwaliteitsrijke variant voorhanden. Soms liggen de prijzen wat hoger, maar worden deze kosten terugverdiend door bijvoorbeeld een lager energieverbruik of een langere levensduur. Het is daarom van belang om niet alleen naar aanschafkosten, maar ook naar de beheerskosten van een product te kijken. Duurzaam inkopen heeft niet alleen betrekking op milieuaspecten, maar ook over sociale aspecten als het tegen gaan van kinderarbeid.

Om deze redenen heeft het ministerie van VROM de doelstelling vastgelegd dat alle overheden voor 2010 minimaal 50 % van hun inkopen duurzaam moeten verrichten. De AHK heeft reeds in 2007 een start gemaakt met duurzaam inkopen en heeft dit in 2011 vastgelegd in het inkoop- en aanbestedingsbeleid. Duurzaam inkopen geldt als één van de vele aspecten die worden meegewogen, duurzaamheid mag bijvoorbeeld niet tot vermindering van kwaliteit of veel hogere kosten leiden.

Aangezien bij de AHK veel producten en diensten decentraal worden ingekocht zal niet elke inkoper over specifieke kennis over duurzaam inkopen beschikken. Daarom is deze handreiking opgesteld, waarbij per productgroep een aantal aandachtsvelden voor duurzaam inkopen zijn weergegeven. Inkopers worden geacht om deze aandachtsvelden mee te nemen in de specificaties. Indien bepaalde aandachtvelden niet meegenomen kunnen worden dient dit te worden gemotiveerd richting de inkoop- en milieuzorgcoördinator. Naast de milieuaspecten per productgroep is tevens een standaard paragraaf opgenomen over het milieuzorgsysteem van de leverancier, deze kan bij vrijwel elke productgroep worden opgenomen. Achter in deze handleiding zijn in de bijlage de 8 Basisnormen van de International Labour Organisation te vinden en een overzicht van nuttige websites, referenties en veel gebruikte logo’s op het gebied van duurzaamheid.

Indien er behoefte is voor ondersteuning bij de exacte invulling van de paragraaf duurzaamheid in specificaties en/of bestekken dan kan altijd contact worden opgenomen met de inkoop- of milieuzorgcoördinator.

Naast specificaties per productgroep kan de organisatie de procedure ook duurzaam uitvoeren. In het digitale tijdperk is het mogelijk om een aanbesteding of offerteaanvraag uit te zetten via internet. Dit spaart niet alleen papierkosten uit, maar ook de kosten voor het plaatsen van advertenties. Ook de offertes zouden digitaal ingediend kunnen worden, zeker indien er omvangrijke bijlagen worden gevraagd. Indien er langlopende afspraken met één leverancier worden gemaakt, waarbij met een catalogus wordt gewerkt kan een alternatief zijn om de catalogus op internet te plaatsen en bestellingen via internet te laten plaats vinden.

Meer informatie over duurzaam inkopen bij Afdeling Facilitair beheer (telefoon 020 527 7709).
Deze milieuspecificaties zijn gebaseerd op de adviezen van het ‘Programma duurzaam inkopen’. Meer informatie over het Programma is te vinden op de website http://www.agentschapnl.nl/programmas-regelingen/duurzaam-inkopenen en de doorverwijzing vanaf deze site naar http://www.pianoo.nl/dossiers/duurzaam-inkopen/criteria .

2 Duurzaam inkopen

2.1 Standaard introductie duurzaamheid

De AHK heeft een milieuzorgsysteem, waarbij als doelstelling is geformuleerd dat bij inkoop van diensten en goederen aandacht wordt besteed aan duurzaamheidaspecten. Hierbij zal de milieubelasting van de aankoop in de productie-, leverings-, gebruiks- en afvalfase zo laag mogelijk dienen te zijn en dient ook rekening te worden gehouden met sociale- en arboaspecten. Vanzelfsprekend wordt van de inschrijver verwacht dat wordt voldaan aan alle geldende milieu- en arbowetgeving.
Als inschrijver wordt u gevraagd aan te geven in hoeverre u beschikt over een operationeel milieuzorgsysteem. Dit kan door middel van het opsturen van een kopie van een ISO 14001- of EMAS certificaat of een gelijkwaardig certificaat. Indien u hierover niet beschikt, wordt u verzocht een beschrijving te geven van de wijze waarop milieuzorg in uw organisatie is vormgegeven. Het heeft de voorkeur om een door de directie ondertekende milieubeleidsverklaring, een milieuactieplan en een milieujaarverslag waarin reeds genomen milieumaatregelen besproken worden mee te zenden. Wij verzoeken u deze informatie digitaal aan te leveren via XXX@ahk.nl

Na deze algemene introductie kunnen specifieke eisen aan het product of de dienst worden opgenomen. Onderstaand zijn de aandachtspunten per productgroep weergegeven.

2.2 Duurzaamheidsaspecten per productgroep

2.2.1 Advertenties:

Alle kosten betreffende het plaatsen van of doen van een advertentie in krant, tijdschrift, internet of andere communicatie middel.

Voor het plaatsen van een enkele advertentie is het weinig zinvol om eisen te stellen aan duurzaamheid; bij een langdurig contract dient duurzaamheid wel te worden meegenomen.

- Leverancier dient zich in te zetten om het inktgebruik te minimaliseren;
- Leverancier gebruikt minder milieubelastende inkt, zonder vluchtige organische stoffen (VOS);
- Vraag de leverancier gerecycled papier toe te passen, zonder gebruik van optische witmakers;
- Vraag of de leverancier papier met FSC-keurmerk of gelijkwaardig kan toepassen. Zie www.fscnl.org, doorklikken naar papier;
- Vraag de leverancier een vervoersplan voor bezorging in te dienen (let bij selectie op de genomen maatregelen om het aantal vervoersbewegingen te minimaliseren).

2.2.2 Advies:

Alle kosten betreffende het inwinnen c.q. vergaren van specifieke kennis en advies bij derden, dit kan zowel schriftelijk als mondeling.

- Vraag de leverancier om concepten digitaal aan te leveren en om de uiteindelijke rapportage dubbelzijdig aan te leveren;
- Vraag de leverancier gerecycled papier toe te passen, zonder gebruik van optische witmakers
- Vraag of de leverancier papier met FSC-keurmerk of gelijkwaardig kan toepassen. Zie www.fscnl.org, doorklikken naar papier;
- Benadruk de ligging van het de faculteiten (dichtbij CS of Muiderpoort) en geef aan dat de AHK gebruik van openbaar vervoer wenselijk acht;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken).

2.2.3 Afval:

Alle kosten aangaande inzameling van bedrijf- en particulier afval, evenals de aanschaf van containers en afval installaties.

- Vraag de leverancier een vervoersplan in te dienen (oordeel op maatregelen om het aantal vervoersbewegingen te minimaliseren, efficiënte routes, etc.);
- Vraag om een lage uitstoot door vervoersmiddelen (euro4, zuinige motoren, brandstofkeuze, roetfilters). Beperk de geluidhinder;
- De leverancier dient energiezuinige installaties te leveren en/of toe te passen, vraag om inzicht in het energieverbruik van gebruikte installaties;
- Vraag de leverancier enkel duurzame materialen te leveren (hout met FSC-keurmerk, geen uitloogbare materialen e.d.) zie onder andere www.fscnl.org ;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken). Let hierbij ook op kansen voor lokale werkgelegenheid;
- Stel minimale eisen op het gebied van afvalscheiding (organisch, glas, papier, hout, asbest, gevaarlijk afval, wit- en bruingoed, restafval);
- Stel eisen aan de uiteindelijke verwerking (beperk uitstoot schadelijke stoffen, waar mogelijk hergebruiken/ recycling/ energieterugwinning).

2.2.4 Architecten:

Alle kosten aangaande de inhuur van architecten diensten, bouwkundig ontwerp, inhuur bouwkundig ingenieur.

- Vraag of de architect ervaring met duurzame stedenbouw en duurzaam bouwen heeft;
- Plannen en ontwerpen dienen te voldoen aan het duurzaam bouwen.
- Vraag de leverancier om concepten digitaal aan te leveren en om de uiteindelijke rapportage dubbelzijdig aan te leveren;
- Benadruk de ligging van het de faculteiten (dichtbij CS of Muiderpoort) en geef aan dat de AHK gebruik van openbaar vervoer wenselijk acht;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken).

2.2.5 Audio en Video:

Alle kosten aangaande de koop, huur en lease van geluid- en videoapparatuur.

- Kies apparatuur met een zo laag mogelijk energieverbruik (let daarbij ook op standby-verbruik). Vraag om een energielabel, voorkeur gaat uit naar GEEA-label en Energystar. Zie ook www.energielabel.nl ;
- Indien aluminium of kunststof wordt toegepast dienen deze voor minimaal 50 % uit gerecycled materiaal te bestaan
- De leverancier dient de verpakkingen van de materialen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd.
- Dergelijke apparatuur (of onderdelen daarvan) wordt vaak gemaakt in lagelonenlanden. Laat de leverancier aantonen wat zijn beleid en dat van de producenten is over sociale aspecten in de productieketen. Vaak worden de acht basisnormen van de International Labour Organisation gehanteerd.*

2.2.6 Automatisering:

Alle kosten aangaande automatiseringstrajecten, het automatisch- maken of het automatisch laten werken.

- Kies apparatuur met een zo laag mogelijk energieverbruik (let daarbij ook op standby-verbruik). Vraag om apparatuur met een energielabel, voorkeur gaat uit naar GEEA-label en Energystar. Zie ook www.energielabel.nl ;

- Indien aluminium of kunststof wordt toegepast dienen deze voor minimaal 50 % uit gerecycled materiaal te bestaan;
- De leverancier dient de verpakkingen van de materialen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd;
- Dergelijke apparatuur (of onderdelen daarvan) wordt vaak gemaakt in lagelonenlanden. Laat de leverancier aantonen wat zijn beleid en dat van de producenten is over sociale aspecten in de productieketen. Vaak worden de acht basisnormen van de International Labour Organisation gehanteerd.*

2.2.7 Beveiliging:

Alle kosten aangaande het beveiligen van de gebouwen van de AHK. Bewaking, toezicht en alarmopvolging zijn voorbeelden.

- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie- en stageplekken);
- Gebruik alleen energiezuinige apparatuur (camera's, alarmsystemen, poortjes etc.);
- De voorkeur gaat uit naar een leverancier met een milieubewust wagenpark.

2.2.8 Bouwmaterialen:

Alle kosten aangaande het aanschaffen van grondstoffen en benodigdheden tot het bouwen van bouwkundige werken.

- Ervaring met duurzaam bouwen is een vereiste, kennis van het nationaal pakket duurzame woningbouw/ utiliteitsbouw;
- Alleen hout met FSC-keurmerk toepassen, zie www.fscnl.org ;
- Geen uitloogbare materialen toepassen;
- Pas beton met grindvervanger toe;
- Pas gerecyclede materialen toe;
- De leverancier dient de verpakkingen van de materialen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken);
- De voorkeur gaat uit naar een leverancier met een milieubewust wagenpark.

2.2.9 Contributie, abonnementen en lectuur:

Alle kosten aangaande het hebben van een abonnement, de aanschaf van lectuur en/of het betalen van contributie.

Gaat wat ver aangezien voor bepaalde abonnementen e.d. slechts 1 specifieke leverancier bestaat. Wel is het goed om te benadrukken dat milieu en duurzaamheid belangrijk is voor de AHK. Punten die benoemd kunnen worden:

- Digitaal aanleveren;
- Inktgebruik beperken;
- Minder milieubelastende inkt (geen VOS/ vluchtige oplosmiddelen);
- Gerecycled papier, geen optische witmakers (FSC-keurmerk of gelijkwaardig) zie www.fscnl.org ;
- vervoersplan voor bezorging (aantal vervoersbewegingen geminimaliseerd).

2.2.10 Cultuur:

Alle kosten aangaande culturele zaken.

Onderstaande opsomming richt zich op theater, festivals, evenementen e.d.

- Vraag om een vervoersplan bij evenementen (m.b.t bezoekers en levering van benodigde goederen). Ontmoedig daarbij autogebruik en stimuleer gebruik van openbaar vervoer en fiets;
- Voorkom zwerfafval door plaatsen van voldoende afvalbakken;
- Voer afval zoveel mogelijk gescheiden af;
- Laat het terrein schoon achter;
- Gebruik grootverpakkingen voor dranken en snacks en gebruik liever (statiegeld) kopjes/glazen dan wegwerp bekertjes;
- Gebruik biologisch afbreekbare (verpakkings)producten en bekers
- Overweeg (gedeeltelijke) biologische catering;
- Gebruik energiezuinige installaties (zoals aggregaten, geluidsapparatuur, verlichting);
- Beperk geluidsoverlast;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken);

2.2.11 Detachering:

Alle kosten aangaande tijdelijk elders indelen, te werk stellen van personen.

- Persoon houdt zich aan het milieuzorgsysteem van de AHK (dubbelzijdig printen / kopiëren, verlichting uit, etc.);
- Persoon komt met openbaar vervoer of bezit “schoon” voertuig;
- Vraag het detacheringsbureau om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken).

2.2.12 Drukwerk en boekbinden:

Alle kosten aangaande het drukken en grafische ontwerpen van boekwerken, folders, flyers enz.

- Leverancier moet drukwerk dubbelzijdig aanleveren;
- Leveranciers spant zich in om het inktgebruik beperken;
- Leverancier gebruikt minder milieubelastende inkt, zonder vluchtige organische stoffen (VOS);
- Vraag of de leverancier papier met FSC-keurmerk of gelijkwaardig kan toepassen. Zie www.fscnl.org, doorklikken naar papier. Ook goed is papier met milieukeur. Zie www.milieukeur.nl ;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken);
- De leverancier dient de verpakkingen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd.

2.2.13 Elektra:

Alle kosten aangaande de aanschaf van elektra d.w.z. de aanschaf van goederen/middelen t.b.v. elektra.

- Aan te schaffen goederen en middelen t.b.v. elektra moeten waar mogelijk bijdragen aan energiebesparing.

2.2.14 Engineering, bouw(begeleiding):

Alle kosten aangaande engineering d.w.z. kosten gemaakt voor toegepaste technieken op het gebied van bouwkundige werkzaamheden, het werk of beroep van een engine.

- Vraag de leverancier of hij ervaring te heeft met (ontwerpen van) duurzame technieken;
- In de opdracht moet meegeven worden dat het ontwerp een duurzaam karakter moet hebben, onder andere met betrekking tot energie- en materiaalverbruik;
- Rapportages moeten dubbelzijdig aangeleverd worden, concepten bij voorkeur digitaal;

- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken).

2.2.15 Externe specialismen:

Alle kosten gemaakt voor de inhuur van externe specialismen, inhuur externe zoals juridische dienstverlening, accountants enz.

- Rapportages moeten dubbelzijdig aangeleverd worden, concepten bij voorkeur digitaal;
- Waar mogelijk gebruik van openbaar vervoer of schoon wagenpark;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken).

2.2.16 Fotografische diensten:

Alle kosten aangaande fotografische diensten.

- Vraag de fotograaf foto's digitaal aan te leveren;
- Indien gezien de aard van de opdracht digitaal aanleveren niet mogelijk is, dan dient het ontwikkelingsproces de leverancier aan te tonen dat de ontwikkeling van foto's voldoet aan alle milieunormen en dat alle mogelijke activiteiten om milieubelasting te beperken zijn genomen;
- Fotograaf gebruikt openbaar vervoer of schoon voertuig.

2.2.17 Gereedschappen:

Alle kosten aangaande het aanschaffen van gezamenlijke voorwerpen die benodigd zijn voor het verrichten van werkzaamheden, m.n. de werktuigen van een handswerkman.

- Vraag om gereedschap met laag energieverbruik (indien van toepassing), vraag om inzicht te bieden in het energieverbruik;
- Indien gemotoriseerd, dan vragen om laag brandstofverbruik en inzicht in het verbruik. Kies voor een schonere brandstof;
- De leverancier dient de verpakkingen van het gereedschap kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd;
- Zet alleen stille / geluidsarme machines in.

2.2.18 Groenvoorziening:

Alle kosten aangaande aanleg van groen, inhuur hoveniersbedrijven, inkoop beplanting, enz.

- De voorkeur gaat uit naar een leverancier die is aangesloten bij Milieuprogramma sierteelt (MPS), zie www.my-mps.com .Het keurmerk Kalibreer voldoet ook;
- Gebruik producten met Milieukeur of Eko-keurmerk. Zie bijvoorbeeld www.milieukeur.nl en www.ecobulbs.nl ;
- Beperk het gebruik van bestrijdingsmiddelen tot een minimum. Meer informatie is te vinden bij het College voor toelating van bestrijdingsmiddelen op www.ctb-wageningen.nl;
- Mits niet vervuild moet groenafval worden hergebruikt (als bodembedekking), ingezet als compost of ingezet als biomassa voor energie-opwekking;
- Pas bij afvoer van grond het bouwstoffenbesluit toe;
- Vraag bij gebruik van werktuigen om laag brandstofverbruik en inzicht in het verbruik. Kies voor een schonere brandstof;
- Zet alleen stille / geluidsarme werktuigen in;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie- en stageplekken).

2.2.19 Horeca / Catering:

Alle kosten aangaande horeca en catering, inhuur catering en zalen, kosten hotels, restaurants en cafés.

- Voer afval zoveel mogelijk gescheiden af (minimaal: groente, fruit- en etensresten, glasafval, vetten en oliën, papier en kartonafval en restafval);
- Overweeg grootverpakkingen voor dranken en snacks (bij kleine afname van producten kunnen monoverpakkingen beter zijn om bederven te voorkomen). Overweeg ook de mogelijkheid van statiegeldverpakkingen;
- Vraag om een vervoersplan voor levering van producten (aantal vervoerskilometers minimaliseren, efficiënte routes e.d);
- Vraag de leveranciers alleen energiezuinige installaties te gebruiken;
- Koop minimaal 10 % biologische producten (bijvoorbeeld met Eko-keurmerk, zie www.skal.com) of producten met fair trade keurmerk (bijvoorbeeld Max Havelaar zie www.maxhavelaar.nl) in. Kosten liggen iets hoger, maar de prijsverschillen bij brood en zuivel zijn gering;
- Zorg voor voldoende vegetarische producten in het assortiment en kies voor scharrelproducten;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken).

2.2.20 ICT Hardware:

Alle kosten aangaande aanschaf en onderhoud benodigdheden voor elektronica en mechanica in en om computersystemen.

- Vraag om energiezuinige hardware met een energielabel, bij voorkeur het GEEA-label of Energystar. Zie ook www.energielabel.nl ;
- Er moet een standby- en slaapstand beschikbaar zijn. De monitor moet afzonderlijk uitgeschakeld kunnen worden;
- In de gebruiksaanwijzing moeten de mogelijkheden voor energiebesparing duidelijk zijn opgenomen;
- Vraag om apparatuur zonder broomhoudende brandvertragers, liefst voorzien van een milieukeurmerk;
- Vraag om de MTBF-cijfers (mean time between failures; geeft de gemiddelde tijd aan tussen twee defecten die leiden tot het uit bedrijf zijn van het betreffende apparaat);
- Reserveonderdelen moeten nog minimaal 5 jaar leverbaar blijven;
- De kunststofonderdelen van de apparatuur moeten voorzien zijn van codes, zodat bij recycling duidelijk is welke materialen zijn toegepast;
- Volgens de wit- en bruingoedregeling is de leverancier verplicht om bij levering van nieuwe apparatuur (op ons verzoek) de oude apparatuur in te nemen. Zij zijn dan verantwoordelijk voor de recycling (kosten voor apparaten ouder dan 13 augustus 2005 zijn voor rekening van de AHK, indien het nieuwere apparatuur betreft zijn de kosten voor de leverancier). Voor meer informatie kan leverancier contact opnemen met ICT-milieu, www.ictoffice.nl ;
- Dergelijke apparatuur (of onderdelen daarvan) wordt vaak gemaakt in lagelonenlanden. Laat de leverancier aantonen wat zijn beleid en dat van de producenten is over sociale aspecten in de productieketen. Vaak worden de acht basisnormen van de International Labour Organisation gehanteerd.*

2.2.21 Installaties:

Alle kosten aangaande aanschaf en onderhoud van technische installaties.

- Kies apparatuur met een zo laag mogelijk energieverbruik;
- De leverancier dient de verpakkingen van de materialen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd;

- Dergelijke apparatuur (of onderdelen daarvan) wordt vaak gemaakt in lagelonenlanden. Laat de leverancier aantonen wat zijn beleid en dat van de producenten is over sociale aspecten in de productieketen. Vaak worden de acht basisnormen van de International Labour Organisation gehanteerd.*

2.2.22 Kantoorartikelen:

Alle kosten aangaande aanschaf van kantoorbenodigdheden exclusief meubilair en kopieermachines.

- Gerecycled papier, geen optische witmakers (gebruikt hout moet FSC-keurmerk of Milieukeur hebben);
- Schaf gerecyclede materialen aan;
- Vermijd materialen als PVC en zware metalen, producten met milieukeur hebben de voorkeur. Zie www.milieukeur.nl . Vraag om een catalogus waarin milieukeurmerken zijn weergegeven;
- De leverancier dient de verpakkingen van de materialen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd;
- Vraag de leverancier een vervoersplan voor bezorging in te dienen (let bij selectie op de genomen maatregelen om het aantal vervoersbewegingen te minimaliseren);
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken).

2.2.23 Kopiëren en printen:

Alle kosten aangaande het maken van kopieën, aanschaf kopieermachines en toebehoren.

- Vraag om energiezuinige apparaten. Kies apparatuur met een energielabel (bijvoorbeeld GEEA-label of energystar, zie www.energielabel.nl) of een volledig milieulabel (bijvoorbeeld TCO, Nordic Swan, Blaue Engel);
- Alle apparaten moeten eenvoudig en snel dubbelzijdig kunnen kopiëren;
- De apparaten dienen geschikt te zijn voor diverse papiersoorten, inclusief lichtgewicht en kringloop papier;
- Toner mag geen zware metalen bevatten, geen lood, cadmium en chroom. De toner mag geen pigmenten bevatten die carcinogeen zijn. Milieuverantwoorde afvoer van o.a. tonerresten dient onderdeel te zijn van de aanbieding;
- De leverancier dient de verpakkingen van de materialen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd;
- Dergelijke apparatuur (of onderdelen daarvan) wordt vaak gemaakt in lagelonenlanden. Laat de leverancier aantonen wat zijn beleid en dat van de producenten is over sociale aspecten in de productieketen. Vaak worden de acht basisnormen van de International Labour Organisation gehanteerd.*

2.2.24 Kunst:

Alle kosten aangaande het maken, aanschaffen van platte kunst, bijv. schilderijen, etsen, tekeningen enz.

- Gebruik van minder milieubelastende verf en materialen

2.2.25 Meubilair:

Alle kosten aangaande de aanschaf en het onderhoud van meubilair, onder meubilair verstaan wij de meubelen waarmee een vertrek(hal/kantoor) is ingericht.

- Kies voor meubilair met lange levensduur;
- Meubilair moet eenvoudig reinigbaar te zijn, zonder gebruik te hoeven maken van organische oplosmiddelen;

- Indien het meubilair hout bevat, dient dit voorzien te zijn van het FSC-keurmerk, zie www.fscnl.org ;
- Indien aluminium of kunststof wordt toegepast dienen deze voor minimaal 50 % uit gerecycled materiaal te bestaan;
- De kunststofonderdelen van de apparatuur moeten voorzien zijn van codes, zodat bij recycling duidelijk is welke materialen zijn toegepast;
- Indien textiel wordt toegepast dan moet dit voldoen aan het EU EcoLabel of gelijkwaardige eisen. Aan het textiel mogen geen benzidine-analoge kleurstoffen zijn toegevoegd;
- Beperk het aantal gebruikte kleuren (minder lakverlies bij productie);
- Vraag de leveranciers om de hoeveelheid oplosmiddel per meubelstuk dat wordt gebruikt bij productie (in lijm, lak etc.). Hoe lager het gehalte, hoe beter de milieuscore;
- De voorkeur gaat uit naar meubels waarbij tijdens oppervlaktebewerking de volgende stoffen niet zijn verwerkt: antimoon, zink, chroom, lood en cadmium;
- De leverancier dient de verpakkingen van de materialen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken).

2.2.26 Monumenten:

Alle kosten aangaande de aanschaf, het beheer en onderhoud van monumenten zoals beelden en gebouwen (monumentenzorg).

Voor aanschaf niet relevant, bij onderhoud/ beheer kunnen wel eisen worden gesteld:
- Gebruikte apparatuur dient energiezuinig te zijn;
- Gebruik alleen schoonmaakmiddelen waar noodzakelijk en kies voor een milieuvriendelijk alternatief (liefst biologisch afbreekbaar). Vermijd agressieve middelen zoals zoutzuur, zwavelzuur en ammonia;
- Vrijkomend afval bij werkzaamheden of schoonmaak dient gescheiden afgevoerd te worden.

2.2.27 Nutsvoorzieningen:

Alle kosten aangaande voorzieningen geboden door een nutsbedrijf zoals gas, elektriciteit en water exclusief telecommunicatie.

- De AHK heeft in haar beleid vastgelegd dat 100 % groene stroom wordt ingekocht. De leverancier moet aan de hand van groencertificaten kunnen aantonen dat daadwerkelijk duurzame elektriciteit wordt opgewekt;
- Er bestaat groen gas (biogas), maar dit is (nog) niet op grote schaal verkrijgbaar. Dit zou voor de toekomst wel meegenomen kunnen worden. Momenteel kunnen wel groencertificaten worden gekocht ter compensatie van de CO_2-uitstoot. Aan de hand van deze certificaten worden bomen geplant, die CO_2 opnemen;
- Vraag wat de leverancier doet om klanten te stimuleren om energie te besparen.

2.2.28 Onroerend goed:

Alle kosten aangaande de aanschaf en het onderhoud van onroerende goederen.

Aanschaf:
- Vraag om een (recent) bodemonderzoek en informatie over eventuele olietanks;
- Vraag informatie over bouwkundige staat (inclusief isolatie) en aanwezige installaties (energieverbruik etc);
- Informeer naar de aanwezigheid van asbest.

Onderhoud:
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken);

- Gebruikte apparatuur dient energiezuinig te zijn;
- Voer alle energiebesparende maatregelen in het gebouw uit die binnen 5 jaar terugverdiend zijn;
- Gebruik alleen schoonmaakmiddelen waar noodzakelijk en kies voor een milieuvriendelijk alternatief (liefst biologisch afbreekbaar). Vermijd agressieve middelen zoals zoutzuur, zwavelzuur en ammonia;
- Vrijkomend afval bij werkzaamheden of schoonmaak dient gescheiden afgevoerd te worden;
- Bij het verwijderen van oude verflagen hebben föhnen en schuren de voorkeur boven afbranden, afbijten en logen. Als afbijtmiddelen noodzakelijk zijn omdat andere technieken niet bruikbaar zijn, kies dan voor minder agressieve afbijtmiddelen zonder methyleenchloride (dan zijn er wel meer bewerkingen nodig);
- Ontvetten met ammonia is niet meer nodig. Er zijn diverse andere ontvettingsmiddelen die minstens zo goed werken en minder belastend zijn, bijvoorbeeld middelen op basis van soda of zeep;
- Voorkeur gaat uit naar watergedragen verf, liefst met milieukeur. Vermijd het gebruik van oplosmiddel met VOS (vluchtige organische stoffen);
- Pas alleen hout toe met FSC-keurmerk, zie www.fscnl.org ;
- Vermijd toepassing van PVC-houdende materialen;
- Pas maatregelen uit de beheerslijst van het nationaal pakket duurzame woningbouw / utiliteitsbouw toe.

2.2.29 Opleidingen en cursussen:

Alle kosten aangaande het doen van c.q. het geven van opleidingen en cursussen inclusief de aanschaf van studieboeken en kosten van examens.

- Cursusmateriaal dient dubbelzijdig gedrukt te zijn en digitaal beschikbaar te zijn;
- Medewerkers maken gebruik van openbaar vervoer, de cursuslocatie dient goed bereikbaar te zijn met openbaar vervoer en cursisten worden gestimuleerd daar gebruik van te maken;
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken);
- Op de cursuslocatie wordt aandacht besteed aan energiebesparing.

Indien catering is inbegrepen:

- Voer afval zo veel mogelijk gescheiden af (minimaal: groente, fruit- en etensresten, glasafval, vetten en oliën, papier en kartonafval en restafval);
- Overweeg grootverpakkingen voor dranken en snacks (bij kleine afname van producten kunnen monoverpakkingen beter zijn om bederven te voorkomen). Overweeg ook de mogelijkheid van statiegeldverpakkingen;
- Koop minimaal 10 % biologische producten (bijvoorbeeld met Eko-keurmerk, zie www.skal.com) of producten met fair trade keurmerk (bijvoorbeeld Max Havelaar www.maxhavelaar.nl) in. Kosten liggen iets hoger, maar de prijsverschillen bij brood en zuivel zijn gering. Zorg voor voldoende vegetarische producten in het assortiment en kies voor scharrelproducten.

2.2.30 Post:

Alle kosten aangaande het leveren c.q. verkrijgen van post, postdiensten, postbezorging enz.

- Vraag de leverancier een vervoersplan voor bezorging in te dienen (let bij selectie op de genomen maatregelen om het aantal vervoersbewegingen te minimaliseren);
- Vraag de leverancier om schone voertuigen in te zetten (laag brandstofverbruik, schonere brandstofkeuze, roetfilter, etc);
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken).

2.2.31 Representatie en promotie:

Alle kosten aangaande de aanschaf c.q. het doen van promotionele en representatieve activiteiten exclusief promotioneel drukwerk en huur van zalen voor deze doeleinden (valt onder Horeca).

- Promotiemiddelen zijn een visitekaartje naar buiten toe en het is daarom extra van belang om uit te dragen dat de AHK kiest voor duurzaamheid. Kies daarom bij voorkeur artikelen die herkenbaar voldoen aan milieu- of sociale criteria, bijvoorbeeld door een zichtbaar keurmerk (bijvoorbeeld FSC-keurmerk, milieukeur, Max Havelaar, fair trade, eko keurmerk);
- Kies een product dat nuttig is voor de ontvanger;
- Kies voor gerecyclede materialen;
- Vermijd materialen als PVC en zware metalen, producten met milieukeur hebben de voorkeur. Zie www.milieukeur.nl. Vraag om een catalogus waarin milieukeurmerken zijn weergegeven;
- De leverancier dient de verpakkingen van de materialen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd;
- Vraag de leverancier een vervoersplan voor bezorging in te dienen (let bij selectie op de genomen maatregelen om het aantal vervoersbewegingen te minimaliseren);
- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken).

2.2.32 Schilder:

Alle kosten aangaande het schilderen van c.q. de inhuur van schilderdiensten.

- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken);
- Bij het verwijderen van oude verflagen hebben föhnen en schuren de voorkeur boven afbranden, afbijten en logen. Als afbijtmiddelen noodzakelijk zijn omdat andere technieken niet bruikbaar zijn, kies dan voor minder agressieve afbijtmiddelen zonder methyleenchloride (dan zijn er wel meer bewerkingen nodig);
- Ontvetten met ammonia is niet meer nodig. Er zijn diverse andere ontvettingsmiddelen die minstens zo goed werken en minder belastend zijn, bijvoorbeeld middelen op basis van soda of zeep;
- Voorkeur gaat uit naar watergedragen verf, liefst met milieukeur. Gebruik verf met zo min mogelijk oplosmiddel met VOS (vluchtige organische stoffen);
- Het reinigen van gereedschap en kwasten onder de kraan leidt tot waterverontreiniging; water moet dan als gevaarlijk afval worden afgevoerd. Kwasten kunnen (indien goed verpakt) meerdere keren worden gebruikt. Na gebruik moeten ze afgevoerd als gevaarlijk afval. En andere optie is om de kwasten te laten indrogen; dan kunnen deze mee met het restafval;
- De schilder is verantwoordelijk voor de afvoer van het vrijkomende afval (inclusief verpakkingsmaterialen). Dit afval dient gescheiden afgevoerd te worden.

2.2.33 Schoonmaak:

Alle kosten aangaande het schoonmaken, inhuur van schoonmaakdiensten enz.

- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken);
- Er dient gebruik te worden gemaakt van een doseersysteem om overdosering te voorkomen
- Er mag alleen gebruik worden gemaakt van middelen die minimaal voor 90% biologisch afbreekbaar zijn. De voorkeur hebben middelen met het Europese Ecolabel (of gelijkwaardig). Stoffen met het zogenaamde milieusymbool en toxische, carcinogene, mutagene en allergene stoffen dienen zoveel mogelijk vermeden te worden;
- Het schoonmaakpersoneel dient getraind/ geschoold te zijn op het gebied van de milieueisen en in de manier van het gebruik van schoonmaakmiddelen, zodat het milieu zo min mogelijk belast wordt tijdens de werkzaamheden;
- Gebruik voor dagelijkse reiniging microvezeldoekjes (zonder schoonmaakmiddel);

- Gebruik de sproeimethode in plaats van een emmer met sop;
- Vraag om het energieverbruik van gebruikte apparaten en vraag om gebruik van energiezuinige apparatuur;
- Verlichting mag alleen aangedaan worden in de ruimte waar op dat moment gewerkt wordt, bij het verlaten van de ruimte dient ook de verlichting uitgedaan te worden. Gebouwen die overdag niet in gebruik zijn dienen overdag te worden schoongemaakt, zodat er geen of minder verlichting nodig is;
- Maak afspraken over afvoer van afval; maak schoonmaakbedrijf daarvoor verantwoordelijk.

2.2.34 Sport / dans:

Alle kosten aangaande sporten / dansen c.q. het mogelijk maken te sporten / dansen, aanschaf barres en sporttoestellen en onderhouden sport / dansaccommodaties.

Onderhoud dansaccommodaties:

- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken);
- Vraag om het energieverbruik van gebruikte apparaten en vraag om gebruik van energiezuinige apparatuur;
- Voer alle energiebesparende maatregelen in het gebouw uit die binnen 5 jaar terugverdiend zijn;
- Gebruik alleen schoonmaakmiddelen waar noodzakelijk en kies voor een milieuvriendelijk alternatief (liefst biologisch afbreekbaar). Vermijd agressieve middelen zoals zoutzuur, zwavelzuur en ammonia;
- Vrijkomend afval bij werkzaamheden of schoonmaak dient gescheiden afgevoerd te worden
- Bij het verwijderen van oude verflagen hebben föhnen en schuren de voorkeur boven afbranden, afbijten en logen. Als afbijtmiddelen noodzakelijk zijn omdat andere technieken niet bruikbaar zijn, kies dan voor minder agressieve afbijtmiddelen zonder methyleenchloride (dan zijn er wel meer bewerkingen nodig);
- Ontvetten met ammonia is niet meer nodig. Er zijn diverse andere ontvettingsmiddelen die minstens zo goed werken en minder belastend zijn, bijvoorbeeld middelen op basis van soda of zeep;
- Voorkeur gaat uit naar watergedragen verf, liefst met milieukeur. Vermijd het gebruik van oplosmiddel met VOS (vluchtige organische stoffen);
- Pas alleen hout toe met FSC-keurmerk;
- Vermijd toepassing van PVC-houdende materialen;
- Pas maatregelen uit de beheerslijst van het nationaal pakket duurzame woningbouw/ utiliteitsbouw toe.

Aanschaf sporttoestellen:

- De toestellen moeten eenvoudig reinigbaar te zijn, zonder gebruik te hoeven maken van organische oplosmiddelen;
- Indien een toestel hout bevat, dient dit voorzien te zijn van het FSC-keurmerk;
- Indien aluminium of kunststof wordt toegepast dienen deze voor minimaal 50 % uit gerecycled materiaal te bestaan;
- De kunststofonderdelen van de toestellen moeten voorzien zijn van codes, zodat bij recycling duidelijk is welke materialen zijn toegepast;
- Beperk het aantal gebruikte kleuren (minder lakverlies bij productie);
- Vraag de leveranciers om de hoeveelheid oplosmiddel per toestel dat wordt gebruikt bij productie (in lijm, lak etc). Hoe lager het gehalte, hoe beter de milieuscore;
- De voorkeur gaat uit naar toestellen waarbij tijdens oppervlaktebewerking de volgende stoffen niet zijn verwerkt: antimoon, zink, chroom, lood en cadmium;
- De leverancier dient de verpakkingen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd.

2.2.35 Telecommunicatie:

Alle kosten aangaande telecommunicatie, telefoon, fax, radio, telegrafie, tv. enz.

- Vraag om het energieverbruik van gebruikte apparaten en vraag om gebruik van energiezuinige apparatuur;
- Indien aluminium of kunststof wordt toegepast dienen deze voor minimaal 50 % uit gerecycled materiaal te bestaan. De kunststofonderdelen van de apparatuur moeten voorzien zijn van codes, zodat bij recycling duidelijk is welke materialen zijn toegepast;
- Vraag om apparatuur zonder broomhoudende brandvertragers, liefst voorzien van een milieukeurmerk;
- Volgens de wit- en bruingoedregeling is de leverancier verplicht om bij levering van nieuwe apparatuur (op ons verzoek) de oude apparatuur in te nemen. Zij zijn dan verantwoordelijk voor de recycling (kosten voor apparaten ouder dan 13 augustus 2005 zijn voor rekening van de AHK, indien het nieuwere apparatuur betreft zijn de kosten voor de leverancier). Voor meer informatie kan leverancier contact opnemen met ICT-milieu, www.ictoffice.nl ;
- De leverancier dient de verpakkingen van de materialen kosteloos retour te nemen en dient zoveel mogelijk gebruik te maken van minder milieubelastende verpakkingen. De hoeveelheid verpakkingsmateriaal dient zoveel mogelijk te worden geminimaliseerd;
- Dergelijke apparatuur (of onderdelen daarvan) wordt vaak gemaakt in lagelonenlanden. Laat de leverancier aantonen wat zijn beleid en dat van de producenten is over sociale aspecten in de productieketen. Vaak worden de acht basisnormen van de International Labour Organisation gehanteerd.*

2.2.36 Uitzendkrachten:

Alle kosten aangaande uitzendwerkzaamheden, de inhuur van uitzendkrachten.

- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken);
- De uitzendkracht dient zich te houden aan het interne milieuzorgsysteem van de AHK(uitdoen verlichting en apparatuur bij langdurig verlaten van de ruimte, afval scheiden, e.d);
- Benadruk de ligging van het de faculteiten (dichtbij CS of Muiderpoort) en geef aan dat de AHK gebruik van openbaar vervoer wenselijk acht;

2.2.37 Verhuizingen:

Alle kosten aangaande verhuizingen d.w.z. het overbrengen van inboedel, inclusief vervoer voor verhuizing.

- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken);
- Gebruik herbruikbare materialen (bijvoorbeeld kratten, stevige verhuisdozen voor meermalige gebruik, etc.);
- Het verhuisbedrijf dient over een schoon wagenpark te beschikken (minimaal euro4, schone brandstof, laag brandstofverbruik, roetfilter etc). Meer informatie is op te vragen bij Afdeling Facilitair beheer, telefoon 020 527 7709;
- Vraag om een vervoersplan (efficiënte routes en vulgraad, minimale vervoerskilometers).

2.2.38 Vervoer:

Alle kosten aangaande vervoer w.o. vervoer met taxi, leerlingenvervoer en medewerkervervoer.

- Vraag de leverancier om inzicht in het sociaal beleid (denk daarbij aan arbo, re-integratie en stageplekken)
- Bedrijf dient over een schoon wagenpark te beschikken (minimaal euro4, schone brandstof, laag brandstofverbruik, roetfilter etc.)
- Vraag om een vervoersplan (efficiënte routes, minimale vervoerskilometers)

2.2.39 Bouw:

Alle kosten aangaande bouw.

De AHK hanteert een duurzaam bouwen en klimaatbeleid. Ontwikkelaars dienen zich daar aan te houden. Onderstaande tabel bevat de minimale eisen (nog niet alle punten zijn vastgesteld, overleg met Afdeling Huisvesting, telefoon 020 527 7719)

	Randvoorwaarde	Check
Du1	EPL minimaal 7,5	
Du2	Aantoonbaar toepassen van hout met FSC – keurmerk	
Du3	Aansluiten bij warmtenet	
Du4	Geen zink, koper of lood toepassen bij dakbedekking/ goten	
Du5	Aantoonbaar uitvoeren van minimaal 3 duurzame maatregelen uit het pluspakket duurzaam & gezond	

Bijlage

* Basisnormen van de International Labour Organisation

In de tekst wordt diverse malen verwezen naar de acht basisnormen van de International Labour Organisation. Het betreft de volgende basisnormen:

1. Verbod op kinderarbeid;
2. Verbod op dwangarbeid;
3. Verbod op discriminatie van werknemers;
4. Vrijheid van (vak)vereniging en recht op collectieve arbeidsonderhandelingen;
5. Betaling van een leefbaar loon;
6. Buitensporig overwerk komt niet voor en overwerk wordt gecompenseerd;
7. Er zijn veilige en gezonde werkomstandigheden;
8. Arbeiders hebben een wettig arbeidscontract.

Overzicht van referenties, logo's en websites

Veel van de genoemde duurzaamheidsaspecten zijn gebaseerd op de adviezen van het 'Programma duurzaam inkopen'. Meer informatie over het Programma en een verdere uitwerking voor een aantal productgroepen is te vinden op de website http://www.agentschapnl.nl/programmas-regelingen/duurzaam-inkopenen en de doorverwijzing vanaf deze site naar http://www.pianoo.nl/dossiers/duurzaam-inkopen/criteria .
Op deze website staan tevens concrete voorbeelden van milieuparagrafen voor diverse productgroepen.

www.fscnl.org : Website van FSC Nederland. Bevat achtergrondinformatie over duurzaam hout met FSC-keurmerk. Ook staan er leveranciers benoemd. Voor meer informatie over leveranciers kan ook de site http://www.goedhoutdatabank.nl/ worden bezocht. FSC Nederland is telefonisch bereikbaar via 030 - 236 33 50.

FSC

DAT MERK JE

www.nedvang.nl : website van de stichting Nedvang, die bedrijven ondersteunt bij de uitvoering van het Besluit verpakkingen (sinds 1 januari 2006). Op grond van dit Besluit zijn alle bedrijven verantwoordelijk voor de preventie, inzameling en recycling van de verpakkingen (om producten) die zij in Nederland op de markt brengen. Telefonisch bereikbaar via 0900-63 38 264 (€ 0,07 p/m).

www.energielabel.nl : Een overzicht van energielabels voor diverse soorten apparatuur. Ook kan hier worden opgezocht welke apparaten van welke merken over een label beschikken.

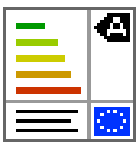

EU- energielabel

GEEA label

Energy Star™

www.milieukeur.nl : Stichting Milieukeur stelt criteria op voor duurzame producten en kent een Milieukeur toe aan producten die aan de criteria voldoen. Telefonisch bereikbaar via 070 – 358 63 00.

www.skal.com : informatie over het Ekokeurmerk. Telefonisch bereikbaar via 038 - 4268181

www.maxhavelaar.nl : Max Havelaar is een keurmerk voor producten (met name voedingsmiddelen), waarbij de producenten een eerlijke prijs krijgen voor hun producten. De organisatie is telefonisch bereikbaar via 030 - 233 70 70.

www.my-mps.com : Informatie over het Milieuprogramma Sierteelt (MPS)

www.ctb-wageningen.nl : Website van het college voor toelating van bestrijdingsmiddelen.

www.ictoffice.nl : ICT Milieu behartigt de belangen op milieugebied voor de IT-sector, de Telecomsector en de sector Kantoortechnologie. ICT Milieu is telefonisch bereikbaar via 0348 - 49 36 40.

www.fairwear.nl : Website van de Fair wear foundation, die zich in zet voor goede arbeidsomstandigheden in de kledingindustrie.